

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
7626-10

meddelad i Stockholm den 30 september 2011

KLAGANDE OCH MOTPART

Försäkringskassan
103 51 Stockholm

MOTPART OCH KLAGANDE

AA

Ombud: Jur. kand. Claes Åberg
Business & Entertainment Law HB
Västra Hamngatan 20
411 17 Göteborg

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Göteborgs dom den 28 oktober 2010 i mål nr 2702-09, se bilaga

SAKEN

Återbetalning av förtidspension och sjukersättning

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med bifall till Försäkringskassans överklagande upphäver Högsta förvaltningsdomstolen kammarrättens dom och fastställer det slut som länsrättens dom innehåller.

Högsta förvaltningsdomstolen avslår AAs överklagande.

Dok.Id 110539

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Wallingatan 2

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-12:00
13:00-16:30

YRKANDEN M.M.

Försäkringskassan yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen upphäver kammarrättens dom och fastställer länsrättens dom. Till stöd för sitt överklagande anför kassan bl.a. följande. Frågan i målet är om det finns förutsättningar för att efterge en del av det återbetalningspliktiga beloppet när den försäkrade genom ett grovt brott har tillskansat sig ersättning. När orsaken till den felaktiga utbetalningen är att den försäkrade medvetet har lämnat felaktiga uppgifter i avsikt att få en ersättning som han inte är berättigad till bör eftergift inte medges. En eftergift i en sådan situation ligger inte inom ramen för avsikten med en eftergiftsmöjlighet, nämligen att det ska föreligga objektiva och godtagbara skäl för att en fordring ska efterskänkas. Även om den försäkrades återbetalningsansvar kan bli orimligt strängt är det emellertid allmänt sett stötande att bevilja eftergift i en sådan situation. Detta gäller även om AAs förmåga att återbetala beloppet får bedömas som osäker. Den omständigheten att det har gått lång tid mellan de första utbetalningarna och återkravet ska inte beaktas. Inte heller ska beloppets storlek tillmätas någon betydelse. AA har haft möjlighet att upplysa kassan om de faktiska förhållandena och därigenom begränsa återbetalningsskyldigheten. Den försäkrades hälsotillstånd kan vara en sådan omständighet som tillmäts betydelse vid bedömningen av eftergift. Av handlingarna i målet framgår att AA besvärar av artros i höger knä och whiplashskada. Han har trots dessa besvär arbetat heltid och därmed skaffat sig inkomst av eget arbete. Hans hälsotillstånd bör därför inte tas i beaktande när eftergift övervägs. Det är heller inte visat att återkravsskyldigheten skulle äventyra hans rehabilitering.

AA bestrider bifall till Försäkringskassans överklagande och yrkar i eget överklagande att Högsta förvaltningsdomstolen helt befriar honom från återbetalningsskyldighet. Han anför bl.a. följande till stöd för sin talan. Eftergift kan medges dels när skäl föreligger att mildra det stränga personliga ansvar som drabbar en återbetalningsskyldig som inte själv förorsakat den felaktiga utbetalningen men som bort inse att den var felaktig, dels när skäl föreligger att sätta ner beloppet med hänsyn till mottagarens ekonomiska och sociala situation.

Eftergift i det förra fallet medges med hänsyn till förhållandena vid den tidpunkt då den felaktiga utbetalningen skedde. I det senare fallet medges eftergift med hänsyn till mottagarens personliga förhållanden vid den tidpunkt då återbetalningsanspråket framstälts och i denna situation saknar mottagarens beteende eller onda tro i samband med den felaktiga utbetalningen betydelse. (Se Rune Lavin, Återbetalning av social ersättning, s. 158 ff.). Försäkringskassan har blandat ihop dessa två fall av eftergift genom att beakta både graden av vållande och de sociala/ekonomiska skälen. – Han är 67 år och lider av dålig hälsa. Han har ständig värk i ländryggen, brösttryggen och nacken på grund av whiplashskadan han ådrog sig vid trafikolyckan i maj 1992. Hans knäleder är utslitna; höger knä opererades första gången år 1989 och bägge knäna har opererats under 2000-talet. Han har svårt att gå längre sträckor men hans värsta problem är värken i nacken. Han saknar tillgångar och har låg inkomst i form av ålderspension och saknar därför möjlighet att ens på lång sikt betala något belopp. Det kan inte vara lagstiftarens avsikt att ålägga den enskilde en betalningsbörda som man på förhand inser att han inte kan klara. Den enda omständighet som talar emot eftergift är att han dömts för bedrägeri. Han har dock avtjänat ett långt fängelsestraff och ska därmed anses ha sonat brottet. Han ska därmed ha samma möjligheter till eftergift av återkrav som andra.

Försäkringskassan bestrider bifall till AAs överklagande.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Lagtext

Tillämpliga bestämmelser framgår av länsrättens dom.

Lagen (1962:381) om allmän försäkring har upphävts men är enligt 1 kap. 3 § lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken tillämplig i målet. Regler motsvarande dem i 20 kap. 4 § lagen om allmän försäkring finns nu i 108 kap. 2 och 11 §§ socialförsäkringsbalken.

Högsta förvaltningsdomstolen gör följande bedömning.

Som kammarrätten funnit är AA återbetalningsskyldig för förtidspension och sjukersättning som felaktigt betalats ut till honom. Frågan i målet är om kravet på återbetalning helt eller delvis ska efterges.

Vid prövningen av om eftergift bör medges ska en individuell och sammanvägd bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet göras (jfr RÅ 2008 ref. 2). Förhållanden av bl.a. personlig och ekonomisk natur kan behöva beaktas liksom de omständigheter som föranledde de felaktiga utbetalningarna. Det nu aktuella återbetalningskravet avser utbetalningar som har sin grund i brott mot Försäkringskassan. Detta behöver i och för sig inte utesluta att eftergift kan beviljas men i ett sådant fall bör det krävas mycket starka skäl för att eftergift till någon del ska kunna medges.

AA anför främst hälsoskäl och ekonomiska skäl till stöd för sitt yrkande om eftergift. De besvär med hälsan som han redogör för är dock i huvudsak desamma som föranledde Försäkringskassan att bevilja honom förtidspension och sjukersättning. Dessa besvär har uppenbarligen inte hindrat honom från att arbeta och bör av den anledningen inte tillmätas någon betydelse. När det gäller AAs dåliga ekonomi kan konstateras att han under en följd av år haft dubbla inkomster, dels genom eget arbete, dels i form av ersättning från Försäkringskassan. Inte heller vad han anfört om sina ekonomiska förhållanden väger mot den bakgrunden särskilt tungt. Att återbetalningskravet avser en lång period och ett stort belopp – något som kammarrätten fäst vikt vid – utgör inte heller skäl för jämkning i ett fall som detta. AA är ensam orsak till de felaktiga utbetalningarna och han hade enkelt kunnat begränsa återbetalningsskyldigheten genom att anmäla rätta förhållanden till Försäkringskassan.

Mål nr
7626-10

Sammanfattningsvis anser Högsta förvaltningsdomstolen att det inte framkommit skäl för att efterge någon del av kravet på återbetalning. Försäkringskassans överklagande ska således bifallas och AAs överklagande avslås.

Nils Dexe

Margit Knutsson

Henrik Jermsten

Olle Stenman

Erik Nymansson

Emma Rönström

Föredragande justitiesekreterare

Avd II

Föredraget 2011-09-07